

คอลัมน์ “ร่วมด้วยช่วยคิด” นสพ.ประชาชาติธุรกิจ

พลวัตธุรกิจที่เปลี่ยนไป: สัญญาณเตือนหรือโอกาสใหม่ของเศรษฐกิจไทย

ดร. กิ่งกาญจน์ เกษศิริ

กฤษฎิก กสิเมือง

ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย

ช่วงที่ผ่านมา ข่าวการปิดกิจการหรือควมรวมโรงงานปรากฏถี่ขึ้น จนหลายคนตั้งคำถามว่าสถานการณ์ดังกล่าวมาเป็นห่วงเพียงใด ธุรกิจทุกรูปแบบซบเซาเหมือนกันหมดหรือไม่ หรือยังมีบางธุรกิจที่เป็นโอกาสใหม่ของเศรษฐกิจไทย

แท้จริงแล้ว การเปิดและปิดกิจการที่หมุนเวียนเข้าและออกจากตลาด เป็นส่วนหนึ่งของพลวัตธุรกิจ (business dynamism) ซึ่งสะท้อนความคึกคักของเศรษฐกิจ ความสามารถในการแข่งขัน และศักยภาพการเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว ไม่ใช่ทุกการปิดกิจการจะเป็นผลพวงจากเศรษฐกิจที่แย่ หรือเป็นสัญญาณลึ้มเหลว บางครั้งมันคือผลของ “การทำลายเชิงสร้างสรรค์” (Creative Destruction) เมื่อเทคโนโลยีใหม่หรือโมเดลธุรกิจใหม่เข้ามาแทนที่สิ่งเก่า ทำให้ทรัพยากรถูกจัดสรรไปสู่กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากกว่า ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น การปิดตัวของร้านเช่าวีดีโอเมื่อสตรีมมิงออนไลน์เติบโต หรือการลดกำลังการผลิตรถยนต์น้ำมันเมื่อรถยนต์ไฟฟ้ากลายเป็นอนาคต สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่จุดจบของเศรษฐกิจ แต่เป็นการปรับตัวเพื่อก้าวไปข้างหน้า

คำถามสำคัญจึงไม่ใช่เพียงว่า “มีธุรกิจปิดตัวมากแค่ไหน” แต่ควรดูควบคู่กันไปด้วยว่า “มีธุรกิจใหม่เกิดขึ้นมากพอและมีผลิตภาพสูงขึ้นหรือไม่” หากการปิดกิจการเกิดขึ้นโดยไม่มีการสร้างธุรกิจใหม่มาทดแทน จะถือเป็นสัญญาณที่น่ากังวล

ข้อมูลจำนวนบริษัทจดทะเบียนเปิดหรือปิดกิจการกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่า พลวัตธุรกิจของไทยลดลง ทั้งอัตราการเข้าและออกจากตลาด โดยภาพรวมอัตราการเปิดกิจการใหม่เฉลี่ยต่อปีลดลงจาก 15% ของจำนวนกิจการในช่วงก่อนโควิด (ปี 56-62) มาอยู่ที่ 10% ในช่วงหลังโควิด (ปี 65-67) ขณะที่ภาพรวมอัตราการปิดกิจการลดลงเล็กน้อยจาก 4% มาอยู่ที่ 3% ซึ่งแนวโน้มพลวัตธุรกิจของไทยที่ลดลงเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกับสหรัฐฯ และยุโรป งานศึกษาหลายชิ้นพบว่า การเปิดกิจการที่ลดลงเกิดจากธุรกิจขนาดใหญ่ครอบครองตลาด ผู้เล่นรายใหม่เข้าสู่ตลาดยากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่น การลดลงของประชากรวัยทำงาน การกระจุกตัวของเทคโนโลยีในธุรกิจขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม อัตราการเปิดกิจการใหม่ของไทยยังสูงกว่าอัตราการปิดกว่า 3 เท่า ซึ่งสูงกว่าสหรัฐฯ และยุโรป สะท้อนว่ายังมีธุรกิจใหม่มาเติมตลาดอย่างต่อเนื่อง

ในภาพรวม ธุรกิจไทยมีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตจากภาคการผลิตสู่ภาคบริการมากขึ้น สะท้อนจากสัดส่วนธุรกิจเปิดใหม่ในภาคบริการเพิ่มจาก 88% เป็น 90% ของธุรกิจเปิดใหม่ทั้งหมด ขณะที่สัดส่วนการจ้างงานในภาคบริการเพิ่มขึ้นจาก 51% เป็น 54% ของการจ้างงานโดยรวม เทียบช่วงก่อนและหลังโควิด ทั้งนี้ ความท้าทายสำคัญคือผลิตภาพแรงงานมีแนวโน้มลดลง เพราะกิจการเปิดใหม่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคบริการแบบดั้งเดิมที่ผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยอยู่ที่ 114 บาทต่อชั่วโมง ซึ่งต่ำกว่าผลิตภาพแรงงานภาคการผลิตที่ 182 บาทต่อชั่วโมง แต่หากธุรกิจสามารถเข้าไปสู่ภาคบริการสมัยใหม่ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้มากขึ้น จะสร้างผลิตภาพแรงงานได้สูงถึง 703 บาทต่อชั่วโมง

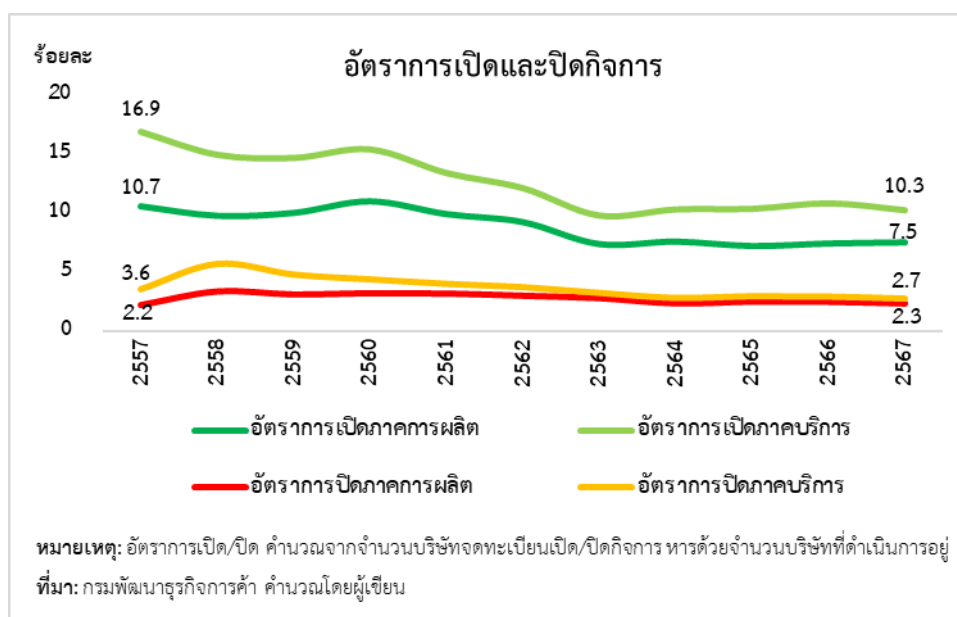
หากเจาะลึกสถานการณ์ในแต่ละภาคธุรกิจ พบว่าการผลิตและการบริการแบบดั้งเดิมเผชิญแรงกดดันสูง ขณะที่ธุรกิจดิจิทัล และบริการสุขภาพกลับเติบโตอย่างโดดเด่น ในภาคการผลิต อัตราการเปิดกิจการลดลง

จาก 11% เป็น 7% โดยลดลงในเกือบทุกสาขาการผลิต ยกเว้นกลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ ยานยนต์สมัยใหม่และชิ้นส่วน (EV และ Hybrid) ที่ยังมีการเปิดกิจการที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อมูล การเปิดปิดโรงงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่พบว่า การเปิดโรงงานอุตสาหกรรมในภาพรวมมีแนวโน้ม ลดลง และมีการปิดโรงงานจำนวนมากในปี 2566 แต่อัตราการเปิดโรงงานในกลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ ยังเพิ่มขึ้นหลังโควิด อีกทั้งยอดขอรับการส่งเสริมการลงทุนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่สาขาเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และสาขายานยนต์และชิ้นส่วน มีมูลค่าขอรับการส่งเสริมการลงทุน รวมกันประมาณ 1 ล้านล้านบาท นับตั้งแต่ปี 2566 ถึงปัจจุบัน สะท้อนถึงศักยภาพที่มีโอกาสเติบโตสูง จึงดึงดูด ให้ธุรกิจเข้าสู่ตลาด ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้ภาคการผลิตของไทยเติบโตในอนาคต

สำหรับภาคบริการ อัตราการเปิดกิจการในภาพรวมลดลงเช่นกันจาก 14% มาอยู่ที่ 10% โดยธุรกิจ บริการแบบดั้งเดิม เช่น การก่อสร้าง การค้าส่ง และที่พักแรม มีอัตราการเปิดกิจการที่ลดลงมาก ยกตัวอย่างธุรกิจที่พักแรมมีอัตราการเปิดเฉลี่ยที่ 14% ในช่วงก่อนโควิด ลดลงเหลือ 7% ในช่วงหลังโควิด การ เข้าตลาดน้อยลงอาจบ่งบอกถึงภาวะอิ่มตัวของตลาดนี้ และเป็นผลจากภาคการท่องเที่ยวของไทยยังไม่ฟื้นตัว กลับไปเท่ากับก่อนโควิด

ในทางกลับกัน ธุรกิจบริการหลายประเภทมีสัญญาณเป็นดาวรุ่ง ตามแนวโน้มการเติบโตของการใช้ เทคโนโลยีและกระแสรักสุขภาพ เช่น บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (data center, พัฒนาซอฟต์แวร์) บริการด้านสุขภาพ (medical wellness, คลินิกเสริมความงาม) และการค้าปลีกออนไลน์ ยกตัวอย่างบริการ ด้านสุขภาพ ในช่วงหลังโควิดยังมีอัตราการเปิดเฉลี่ยสูงถึง 18% ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของธุรกิจภาคบริการใน ภาพรวม ทั้งนี้ สัดส่วนของมูลค่าธุรกิจบริการกลุ่มดาวรุ่งดังกล่าวก็ยังน้อยกว่า 10% ของ GDP รวม แต่ถือเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับเศรษฐกิจไทย หากสามารถผลักดันให้ธุรกิจเหล่านี้สามารถเติบโตมากขึ้น จะช่วยสร้างฐานรายได้ใหม่ เพิ่มผลิตภาพ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การลดลงของพลวัตธุรกิจไม่ใช่จุดจบ แต่เป็นสัญญาณว่าเรากำลังปรับตัวไปสู่ธุรกิจที่สอดคล้องกับเทรนด์โลก โจทย์ใหญ่ของไทยไม่ใช่แค่มุ่งเน้นการสร้างธุรกิจที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน แต่ ต้องช่วยเหลือกิจการเดิมให้พร้อมเปลี่ยนผ่าน และสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเกิดธุรกิจใหม่ เช่น การ reskill/ upskill แรงงาน และมีมาตรการสนับสนุนภาคธุรกิจให้พร้อมปรับตัว เพื่ออำนวยความสะดวกในการ เคลื่อนย้ายทรัพยากร และติดเครื่องยนต์ใหม่ให้เศรษฐกิจไทยในระยะยาว

**** บทความนี้เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด ****